

Sygn. akt III AUa 584/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 kwietnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Romana Mrotek
Sędziowie:	SSA Barbara Białecka (spr.) SSO del. Gabriela Horodnicka - Stelmaszczuk
Protokolant:	St. sekr. sąd. Elżbieta Kamińska

po rozpoznaniu w dniu 16 kwietnia 2013 r. w Szczecinie

sprawy I. R.

przeciwko Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział (...) w S.

przy udziale zainteresowanego A. R.

o objęcie ubezpieczeniem społecznym

na skutek apelacji ubezpieczonej

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 14 marca 2012 r. sygn. akt VII U 462/11

1. oddala apelację,
2. przyznaje radcy prawnemu T. G. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w S. kwotę 120 (sto dwadzieścia złotych) zł powiększoną o kwotę podatku od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej ubezpieczonej z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Barbara Białecka SSA Romana Mrotek SSO del. Gabriela Horodnicka - Stelmaszczuk

Sygn. akt III AUa 584/12

UZASADNIENIE

Decyzją Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Placówki Terenowej w S. z dnia 23 lutego 2011 roku, stwierdzono ustanie ubezpieczenia społecznego rolników dla I. R. od 1 stycznia 2007 roku do 31 grudnia 2008 roku oraz od dnia 1 stycznia 2010 roku do 29 grudnia 2010 roku.

W uzasadnieniu decyzji wskazano, że rolnik prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą zobowiązany jest w ciągu 14 dni poinformować Kasę o okolicznościach mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu i o zmianie tych okoliczności - należy do nich między innymi fakt rozpoczęcia prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej. Tymczasem do organu rentowego nie wpłynęły zaświadczenia właściwego organu podatkowego o wysokości należnego podatku za lata 2006 - 2008. Niezachowanie w/w terminu jest równoznaczne z zaistnieniem okoliczności powodujących ustanie ubezpieczenia społecznego rolników. Ubezpieczona nie spełniła jednak przede wszystkim obowiązku wynikającego z art. 37 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, tzn. w ogóle nie poinformowała KRUS o rozpoczęciu prowadzenia działalności gospodarczej.

Od powyższej decyzji odwołanie złożyła ubezpieczona I. R. wskazując, że nie dostała informacji z KRUS- u, że ma zgłosić fakt rozpoczęcia działalności gospodarczej.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania w całości z uzasadnieniem jak w decyzji.

Decyzją z dnia 21 września 2011 roku organ rentowy odmówił wnioskodawczyni przywrócenia terminu do złożenia zaświadczenia właściwego urzędu skarbowego o kwocie należnego podatku dochodowego za lata 2007, 2008, 2009, 2010. W uzasadnieniu decyzji wskazano, że podane przez I. R. we wniosku o przywrócenie terminu okoliczności – brak znajomości prawa czy błędne jego rozumienie – nie mogą stanowić zdaniem organu rentowego szczególnych zdarzeń losowych czy okoliczności niezawinionych przez ubezpieczonego, uzasadniających przywrócenie tego terminu.

W odwołaniu od w/w decyzji skarżąca podała, że domaga się przywrócenia terminu i pozostawienia środków ze składek na koncie ubezpieczeniowym.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania w całości z uzasadnieniem jak w decyzji.

Postanowieniem z dnia 19 grudnia 2011 roku Sąd Okręgowy w Szczecinie połączył sprawy z odwołań skarżącej od w/w decyzji do wspólnego rozpoznania i wyrokowania.

Wyrokiem z dnia 14 marca 2012 roku Sąd Okręgowy w Szczecinie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołania, ustalając, że decyzją z dnia 19 sierpnia 2002 roku Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego stwierdziła, że I. R. jako małżonka rolnika podlega społecznym ubezpieczeniom rolników: wypadkowemu, chorobowemu i macierzyńskiemu oraz emerytalno-rentowemu od 1 lipca 2000 roku.

W dniu 10 września 2004 roku do PT KRUS w C. wpłynęły dokumenty potwierdzające zaprzestanie z dniem 30 września 2004 roku prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej przez I. R..

Decyzją z dnia 22 września 2004 roku Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego stwierdziła, że I. R. obowiązana jest do opłacania składki na ubezpieczenie rolnicze w podwójnej wysokości za II kwartał 2004 roku.

Kolejną decyzją z dnia 22 września 2004 roku organ rentowy stwierdził ustanie powyższego obowiązku od III kwartału 2004 roku, z uwagi na zaprzestanie prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej przez skarżącą.

W dniu 27 października 2010 roku do Placówki Terenowej KRUS w C. wpłynęły dokumenty z których wynika, że ubezpieczona od 1 grudnia 2006 roku do dnia 29 października 2010 roku prowadziła pozarolniczą działalność gospodarczą. Przedmiotowe decyzje zawierały pouczenie o obowiązku i terminie zgłaszania organowi rentowemu wszelkich informacji o okolicznościach mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników, w tym o podjęciu pozarolniczej działalności gospodarczej, konieczności złożenia zaświadczenia właściwego urzędu skarbowego o wysokości podatku za miniony rok.

I. R. nie zgłosiła właściwej miejscowo jednostce Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego faktu rozpoczęcia prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej. Nadto nie składała ona w organie rentowym dokumentów

o wysokości kwoty granicznej należnego podatku dochodowego oraz przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej.

W wyniku weryfikacji uzyskanych informacji, decyzją Prezesa KRUS z dnia 23 lutego 2011 roku stwierdzono ustanie wobec I. R. ubezpieczenia społecznego rolników w okresach: od 1 stycznia 2007 roku do 31 grudnia 2008 roku; od 1 stycznia 2010 roku do 29 października 2010 roku.

Po tak poczynionych ustaleniach faktycznych Sąd pierwszej instancji uznał, że odwołania ubezpieczonej nie zasługiwały na uwzględnienie. Wskazał, że I. R. w grudniu 2006 roku rozpoczęła prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej, którą prowadziła do dnia 29 października 2010 roku. O fakcie podjęcia tej działalności gospodarczej odwołująca się nie poinformowała w przepisanej ustawą terminie organu rentowego, a następnie nie składała w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w ustawowym terminie zaświadczeń właściwego miejscowo Naczelnika Urzędu Skarbowego, o kwocie należnego podatku dochodowego od przychodów z tytułu prowadzenia tej pozarolniczej działalności gospodarczej.

Sąd pierwszej instancji po przytoczeniu treści art. 1 ust. 1, art. 5a i art. 37 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników wskazał, że oświadczenie o kontynuowaniu rolniczego ubezpieczenia społecznego I. R. winna złożyć do 15 grudnia 2006 roku, skoro z dniem 1 grudnia 2006 roku rozpoczęła prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej. Następnie w kolejnych latach odwołująca się winna w terminach odpowiednio do 31 maja 2007 roku, 31 maja 2008 roku, 31 maja 2009 roku oraz do dnia 31 maja 2010 roku przedkładać zaświadczenia właściwego urzędu skarbowego, o wysokości należnego podatku dochodowego. Z obowiązków tych jednak I. R. nie wywiązała się.

Na podstawie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego Sąd Okręgowy ustalił, że w niniejszej sprawie nie wystąpiły niezależne od I. R. przyczyny niezłożenia w organie rentowym oświadczenia o kontynuowaniu rolniczego ubezpieczenia społecznego, a w kolejnych latach zaświadczeń o kwocie należnego podatku dochodowego od przychodów z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej. Sąd pierwszej instancji nie podzielił stanowiska odwołującej się wyrażonego w odwołaniu od decyzji uznając, że skarżąca nie dochowała należytej staranności wymaganej od podmiotu funkcjonującego w obrocie gospodarczym.

W ocenie Sądu Okręgowego skarżąca skutecznie nie wykazała, że nie złożyła oświadczenia, o którym mowa w art. 5a ust. 1 pkt 1 u.s.r. oraz zaświadczeń z art. 5a ust. 1 pkt 5 u.s.r. z przyczyn przez siebie niezawinionych, tj. wskutek zdarzeń losowych.

Sąd Okręgowy nie przychylił się do stanowiska skarżącej, że brak wiedzy co do konieczności złożenia stosownych dokumentów może być poczytany za okoliczność wyłączającą winę w dopełnieniu obowiązków określonych odnośnymi przepisami ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, podkreślając, że brak wiedzy o konieczności złożenia prawem przewidzianych oświadczeń nie stanowi zdarzenia losowego w rozumieniu powołanego przepisu.

W świetle zgromadzonego materiału dowodowego nie budzi wątpliwości Sądu, że przy dołożeniu należytej staranności I. R. miała możliwość zapoznania się odpowiednimi przepisami i uzyskania informacji o przysługujących w związku z rozpoczęciem prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej uprawnieniach i ciężących obowiązkach. Sąd Okręgowy zauważył, że zarówno decyzja z 9 sierpnia 2000 roku stwierdzająca podleganie przez I. R. ubezpieczeniu społecznemu rolników, jak i późniejsze decyzje z 22 września 2004 roku zawierały pouczenie o obowiązku zgłaszania organowi rentowemu wszelkich informacji o okolicznościach mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników, jak również o możliwości kontynuowania ubezpieczenia społecznego rolników po rozpoczęciu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, pod warunkiem złożenia stosownego oświadczenia w tym zakresie. Tymczasem skarżąca nie zapoznała się z treścią tych pouczeń, pomimo że obiektywnie miała taką możliwość. Pouczenie to było na tyle zrozumiałe, że odwołująca się – będąca wszak osobą dorosłą i dysponującą odpowiednim doświadczeniem życiowym - przy dołożeniu minimum staranności z łatwością mogła odnieść je do swojej sytuacji. W ocenie Sądu Okręgowego zaniechanie w tym zakresie obciąża jedynie samą I. R..

Sąd pierwszej instancji wskazał, że bez znaczenia dla rozstrzygnięcia pozostaje to, że w spornym okresie odwołująca się prowadziła gospodarstwo rolne, a działalność gospodarza była dla niej jedynie okresowym i ubocznym źródłem dochodu oraz, że osiągany z tego tytułu dochód nie przekraczał kwoty granicznej określonej w art. 5a ust. 1 pkt 5. W ocenie Sądu ustawodawca jednoznacznie wskazał, że rolnik, który nie zawiadomi organu rentowego o podjęciu działalności gospodarczej i nie złoży oświadczenia przewidzianego w art. 5a ust. 1 pkt 1 u.s.r. w ustawowym terminie, przestaje podlegać ubezpieczeniu społecznemu rolników ex lege.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy działając na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołania I. R., uznając zaskarżone decyzje za zgodne z przepisami prawa i merytorycznie uzasadnione.

Z powyższym wyrokiem Sądu Okręgowego w Szczecinie w całości nie zgodziła się I. R., która w wywiedzionej apelacji zarzuciła mu naruszenie art. 3 i 6 k.c., art. 148 § 1 i art. 156, art. 233 § 1 i § 2 k.p.c., art. 2 i 3 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej oraz art. 5a pkt 10 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

W oparciu o powyższe zarzuty skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz przywrócenie terminu do ubezpieczenia w KRUS w okresach od 1 stycznia 2007 roku do 31 grudnia 2008 roku oraz od 1 stycznia 2010 roku do 29 października 2010 roku.

Pełnomocnik ubezpieczonej w uzupełnieniu apelacji I. R. zarzucił zaskarżonemu wyrokowi:

- naruszenie art. 227 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przyjęcie przez Sąd za bezsporne rozpoczęcie przez skarżącą prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej w grudniu 2006 r.;
- naruszenie art. 227 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 299 k.p.c. poprzez nieprzeprowadzenie przez Sąd pierwszej instancji dowodu z przesłuchania I. R.;
- naruszenie art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników w zw. z art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej poprzez niewłaściwe zastosowanie.

W uzasadnieniu powyższych zarzutów pełnomocnik ubezpieczonej podniósł m.in., że w dniu 16 listopada 2006 r. skarżąca dokonała wpisu do EDG prowadzonej przez nią działalności w zakresie produkcji rolnej (pozarolnicza działalność gospodarza), jak również produkcji opakowań drewnianych. W zakresie tej działalności skarżąca nigdy jednak nie rozpoczęła działalności gospodarczej.

Apelujący wskazał, że zarówno KRUS, jak i Sąd I instancji oparł się na założeniu, że skoro z dniem 16 listopada 2006 r. dokonano wpisu do ewidencji działalności gospodarczej skarżącej, to jednocześnie po jej stronie powstał obowiązek, o którym mowa w art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników. Według apelującego sam fakt dokonania wpisu nie świadczy jeszcze o rozpoczęciu prowadzenia przez nią działalności gospodarczej. W konsekwencji na skarżącą nie ciążył do momentu faktycznego rozpoczęcia działalności gospodarczej obowiązek, o którym mowa w art. 5 ust 5a. Ubezpieczona w toku postępowania podkreślała, że działalność przez nią prowadzona nie była działalnością gospodarczą, o której mowa w art. 2 ustawy, a w szczególności nie spełniała cech zorganizowania i ciągłości. Skarżąca dokonała okazjonalnej sprzedaży palet drewnianych, co miało miejsce 31 maja 2007 r., 6 sierpnia 2007 r. oraz 28 listopada 2008 r. Zdaniem apelującego trzykrotna, okazjonalna sprzedaż na przestrzeni czterech lat nie stanowi podstawy do uznania, że skarżąca prowadziła pozarolniczą działalność gospodarczą. Skarżąca przez ten okres zajmowała się produkcją rolniczą, tj. uprawą warzyw i owoców oraz sprzedażą płodów rolnych. Taka działalność nie stanowiła w świetle art. 3 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej działalności pozarolniczej. W konsekwencji w ocenie apelującego w przedmiotowej sprawie nie znajdował zastosowania przepis art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, w brzmieniu obowiązującym na dzień 16 listopada 2006 r. Zatem również fakt wpisu do właściwego rejestru nie ma w tej sytuacji żadnego znaczenia. W kontekście powyższego Sąd I instancji w sposób błędny przyjął, że bezsporne w niniejszej sprawie jest rozpoczęcie przez I. R. prowadzenia działalności gospodarczej oraz to, że prowadziła ją nieprzerwanie do 29 października 2010 r. Sąd zupełnie pominął w tym zakresie twierdzenia skarżącej zawarte m.in. w pismach z dnia 28 listopada 2011 r., 23 stycznia 2012 r., gdzie skarżąca konsekwentnie wskazuje na

fakt nieprowadzenia przez nią pozarolniczej działalności gospodarczej. Natomiast pozostała działalność I. R. miała wyłącznie charakter rolniczy, zatem nie znajdował tu zastosowania przywołany wyżej art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Ponadto pełnomocnik ubezpieczonej wskazał, że wniosek o przywrócenie terminu do złożenia informacji, o których mowa w art. 5a ust. 5 ustawy o społecznym ubezpieczeniu rolników, złożony został przez skarżącą jedynie z ostrożności i nie świadczy on o tym, iż skarżąca prowadziła pozarolniczą działalność gospodarczą. Z oświadczenia skarżącej wynika, że to pracownik KRUS doradził jej złożenie niniejszego wniosku na potrzeby postępowania, a skarżąca, nie posiadając dostatecznej wiedzy w tym przedmiocie, taki wniosek złożyła.

Apelujący zarzucił, że Sąd I instancji dokonując oceny sprawy oparł się wyłącznie na dowodach z dokumentów przedłożonych przez strony, pomijając możliwość przeprowadzenia dowodu z przesłuchania stron, chociażby na okoliczność prowadzenia przez skarżącą pozarolniczej działalności gospodarczej. W ocenie strony skarżącej, stanowi to naruszenie art. 227 k.p.c., albowiem zeznania I. R. miałyby istotne znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy oraz zobligowałyby Sąd do przeprowadzenia postępowania również w zakresie prowadzenia przez skarżącą pozarolniczej działalności gospodarczej.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja ubezpieczonej nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny nie dopatrył się wadliwości postępowania przed Sądem pierwszej instancji. Sąd Okręgowy rozpoznając sprawę nie naruszył, ani norm prawa materialnego, ani zasad postępowania cywilnego. Sąd pierwszej instancji starannie zebrał i rozważył wszystkie dowody oraz ocenił je w sposób nie naruszający swobodnej oceny dowodów. Prawidłowo dokonane ustalenia faktyczne oraz należyte umotywowaną ocenę prawną sporu Sąd Apelacyjny przyjmuje za własne, w pełni podzielając wywody zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Z tego też względu Sąd Odwoławczy nie dostrzega potrzeby ponownego szczegółowego przytaczania zawartych w nim argumentów (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998 r., I PKN 339/98, OSNAP 1999/24/776 oraz z dnia 22 lutego 2010 r., I UK 233/09, Lex nr 585720 i z dnia 24 września 2009 r., II PK 58/09, Lex nr 558303).

W rozpoznawanej sprawie bezsporne jest, że Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego decyzją z dnia 23 lutego 2011 roku, stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników dla I. R. od 1 stycznia 2007 roku do 31 grudnia 2008 roku oraz od dnia 1 stycznia 2010 roku do 29 grudnia 2010 roku wobec nie przedłożenia przez wnioskodawczynię zaświadczenia właściwego organu podatkowego o wysokości należnego podatku za lata 2006 – 2008 oraz nie poinformowania KRUS o rozpoczęciu prowadzenia działalności gospodarczej. Z kolei decyzją z dnia 21 września 2009 roku organ rentowy odmówił wnioskodawczyni przywrócenia terminu do złożenia zaświadczenia właściwego urzędu skarbowego o kwocie należnego podatku dochodowego za lata 2007, 2008, 2009, 2010.

Podkreślić należy, że zgodnie z art. 5a ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (dalej: u.s.r.) rolnik lub domownik, który podlegając ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy nieprzerwanie przez co najmniej 3 lata, rozpocznie prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej lub rozpocznie współpracę przy prowadzeniu tej działalności, podlega nadal temu ubezpieczeniu w okresie prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy prowadzeniu tej działalności, jeżeli spełnia jednocześnie następujące warunki: złoży w Kasie oświadczenie o kontynuowaniu tego ubezpieczenia w terminie 14 dni od dnia rozpoczęcia wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy tej działalności, jednocześnie nadal prowadzi działalność rolniczą lub stale pracuje w gospodarstwie rolnym, obejmującym obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego, lub w dziale specjalnym, nie jest pracownikiem i nie pozostaje w stosunku służbowym, nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty albo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych, kwota należnego podatku dochodowego za poprzedni rok podatkowy od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej nie przekracza kwoty 2.528 zł.

Zaświadczenie albo oświadczenie, że nie została przekroczona kwota podatku dochodowego, o której mowa w ust. 1 pkt 5, rolnik lub domownik prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą, podlegający ubezpieczeniu, obowiązany jest także złożyć w Kasie do dnia 31 maja każdego roku podatkowego (art. 5a ust. 4 u.s.r.).

W myśl art. 5a ust. 5 u.s.r. niezachowanie terminu złożenia oświadczenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, jest równoznaczne z ustaniem ubezpieczenia od dnia rozpoczęcia wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy prowadzeniu tej działalności.

Stosownie natomiast do treści art. 5a ust. 6 u.s.r. niezachowanie terminu złożenia zaświadczenia, o którym mowa w ust. 4, jest równoznaczne z ustaniem ubezpieczenia z dniem, do którego rolnik lub domownik obowiązany był złożyć zaświadczenie w Kasie, chyba że ten rolnik lub domownik zaprzestał prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej w sposób trwały lub okresowy przed upływem tego kwartału terminu na złożenie tego zaświadczenia.

Termin wynikający z art. 5a ust. 4 ustawy jest terminem prawa materialnego. Wskazuje bowiem czas, w jakim podmiot obowiązany jest dokonać czynności (złożyć zaświadczenie), której dokonanie w tym czasie pozostawi prawo tego podmiotu (podleganie ubezpieczeniu) w stanie niezmienionym, zaś niedokonanie spowoduje wygaśnięcie prawa. Z powyższego zatem wynika, że każde niezłożenie zaświadczenia - bez względu na przyczyny takiego stanu rzeczy - powoduje ustanie ubezpieczenia. Jedynie w przypadku określonym w ustępie 7 możliwe jest przywrócenie terminu, co warunkowane jest udowodnieniem przez ubezpieczonego, że niezachowanie terminu nastąpiło na skutek zdarzeń losowych. Powołana regulacja stanowi jednak szczegółowe unormowanie odnoszące się do możliwości przywrócenia uchybionego terminu i musi być interpretowana ściśle.

Należy także zaznaczyć, że ustawodawca w chwili ustania ubezpieczenia nie przewidywał możliwości przywrócenia terminu do złożenia zaświadczeń, o których mowa w art. 5a ust.4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Dopiero zmiany do ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników wprowadzone ustawą z dnia 1 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw wprowadziły instytucję przywrócenia terminu. Zgodnie bowiem z art. 5a ust. 7 powołanej ustawy, terminy określone w ust. 1 pkt 1 i ust. 4 mogą zostać przywrócone na wniosek zainteresowanego rolnika lub domownika, jeżeli ten rolnik lub domownik udowodni, że niezachowanie terminu nastąpiło wskutek zdarzeń losowych.

Sąd Apelacyjny aprobuje stanowisko, że pojęcie „zdarzeń losowych” o jakich mowa w art. 5a ust. 7 ustawy należy utożsamiać z nadzwyczajnym, niepewnym i niezależnym od woli ubezpieczonego zdarzeniem, którego nie mógł przewidzieć i którego nastąpieniu nie mógł zapobiec, pomimo zachowania wymaganej w danych okolicznościach staranności. W zgodzie z takim rozumieniem przedstawionego pojęcia, do kategorii zdarzeń losowych zaliczyć trzeba tak zdarzenia związane z działaniami sił przyrody, jak na przykład ogień, powódź i grad, obsunięcie się ziemi lub tąpnięcia, ale także zdarzenia związane z działaniami ludzkimi, jak na przykład nagła i nieprzewidziana choroba, przestępstwo, wypadek komunikacyjny (por. tezę 2 wyroku Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 2010 r., I UK 49/10, OSNP 2011/23-24/304). Nieznajomość prawa nie stanowi natomiast zdarzenia losowego uzasadniającego przywrócenie terminu w rozumieniu art. 5a ust. 7 u.s.r.

Stosownie do art. 37 u.s.r. rolnik jest obowiązany, nie czekając na wezwanie, w ciągu 14 dni zgłaszać Kasie osoby podlegające ubezpieczeniu w jego gospodarstwie oraz informować Kasę o okolicznościach mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu i o zmianach tych okoliczności.

Sąd Okręgowy słusznie przy tym wskazał, że wnioskodawczyni była pouczana o obowiązku informowania organu rentowego o okolicznościach mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu i o zmianach tych okoliczności w ciągu 14 dni, a zatem również o obowiązku podjęcia pozarolniczej działalności gospodarczej.

Podkreślić należy, że organy ewidencjonujące podmioty wykonujące działalność gospodarczą i organy podatkowe nie są obowiązane do informowania z urzędu Kasy o osobach podejmujących działalność gospodarczą. Stosownie do art. 37 u.s.r. – to rolnik nie czekając na wezwanie jest zobowiązany informować KRUS o okolicznościach

mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu i zmianie tych okoliczności. Zatem, to na rolniku ciąży ustawowy obowiązek zawiadomienia Kasy o podjęciu pozarolniczej działalności, złożenia oświadczenia o kontynuowaniu ubezpieczenia rolniczego po jej podjęciu, a także złożenia w ustawowo nakreślonym terminie – zaświadczenia organu podatkowego o wysokości podatku należnego od wykonywanej działalności za rok ubiegły. Natomiast w oparciu o wymienione dokumenty, rzeczą organu rentowego jest zweryfikowanie spełniania warunków do dalszego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 16 października 2008 r. (III UK 47/08, OSNP 2010/5-6/80) wyjaśnił, że rolnik prowadzący jednocześnie pozarolniczą działalność gospodarczą i kontynuujący ubezpieczenie rolnicze w warunkach określonych w art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, który utracił tytuł do dalszego pozostawania w tym ubezpieczeniu na skutek objęcia go obowiązkiem ubezpieczenia społecznego z innych tytułów, nie ma możliwości „powrotu” do ubezpieczenia rolniczego po zaprzestaniu działalności rodzącej obowiązek objęcia innym niż rolnicze ubezpieczeniem społecznym. Nie budzi żadnych wątpliwości, że rolnik objęty innym ubezpieczeniem społecznym przestaje podlegać ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy, niezależnie od tego, że wcześniej spełniał przewidziane w art. 5a ustawy warunki do pozostania w tym ubezpieczeniu i ubezpieczenie to kontynuował. Wykluczenie możliwości „powrotu” do ubezpieczenia rolniczego rolnika, który po podjęciu działalności gospodarczej i w trakcie kontynuacji ubezpieczenia rolniczego został objęty innym ubezpieczeniem społecznym wynika z brzmienia art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Powołany przepis posługuje się sformułowaniem „podlega nadal temu ubezpieczeniu”, które nie oznacza nic innego jak nieprzerwaną kontynuację ubezpieczenia rolniczego. Ponowne włączenie do tego ubezpieczenia rolnika, który z niego „wyszedł” w związku z podleganiem innemu ubezpieczeniu społecznemu, nie zostało przez ustawodawcę przewidziane bez ponownego spełnienia warunków określonych w art. 5a ustawy (por. także uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 26 lipca 2006 r., III UK 46/06, OSNP 2007 nr 15-16, poz. 233). W rezultacie, po odpadnięciu tytułu podlegania innemu ubezpieczeniu społecznemu w związku z wykonywaniem pracy na podstawie umowy zlecenia, rolnik prowadzący jednocześnie pozarolniczą działalność gospodarczą podlega ubezpieczeniu społecznemu z tytułu tej działalności na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 5 i art. 12 ust. 1 ustawy systemowej, co powoduje wykluczenie podlegania przez niego ubezpieczeniu rolniczemu stosownie do art. 7 ust. 1 in fine oraz art. 16 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. stwierdzić należy, iż wbrew apelującemu, Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił, że wnioskodawczyni prowadziła działalność gospodarczą w okresie od 1 grudnia 2006 roku do 29 października 2010 roku oraz, że pomimo prawidłowego pouczenia o ciąży na niej obowiązku informowania o wszelkich okolicznościach mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu oraz o zmianie okoliczności, którą to okolicznością niewątpliwie jest fakt prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej (pouczenie z dnia 9 sierpnia 2000, 22 września 2004 roku) I. R. w spornym okresie nie przedłożyła żadnych dokumentów potwierdzających prowadzenie działalności gospodarczej, w tym zaświadczenia właściwego urzędu skarbowego o wysokości należnego podatku za miniony rok do 31 maja każdego roku podatkowego.

Z analizy zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, że w okresie od 16 listopada 2006 roku do 29 października 2010 roku I. R. posiadała zarejestrowaną w ewidencji działalności gospodarczej prowadzonej przez Wójta Gminy B., pozarolniczą działalność gospodarczą, której przedmiotem była produkcja opakowań drewnianych, jak datę rozpoczęcia działalności gospodarczej wskazano 1 grudnia 2006 roku (k. 31).

Zaakcentować należy, że w spornym okresie ubezpieczona nie złożyła wniosku o wykreślenie wpisu z ewidencji działalności gospodarczej, prowadzonej przez Wójta Gminy B., ani o jej zawieszenie.

W myśl art. 5a ust. 10 u.s.r. za pozarolniczą działalność gospodarczą uważa się pozarolniczą działalność gospodarczą prowadzoną na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez osoby fizyczne na podstawie przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, z wyłączeniem wspólników spółek prawa handlowego oraz osób prowadzących działalność w zakresie wolnego zawodu. Podkreślić należy, że zgodnie z nową treścią art. 5a od dnia 24 sierpnia 2005 r. ubezpieczeniu rolniczemu mogą podlegać tylko rolnicy jednocześnie prowadzący działalność gospodarczą, którzy

prowadzą ją jako osoby fizyczne lub w ramach spółki cywilnej, a kwota należnego podatku dochodowego za poprzedni rok podatkowy od przychodów z tej działalności nie przekracza kwoty 2.528 zł.

Zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej obowiązującym na dzień rozpoczęcia prowadzenia działalności gospodarczej przez wnioskodawcę, jak i obecnie (j. t. Dz. U. z 2010 r., nr 220, poz. 1447 ze zm.) działalnością gospodarczą jest zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły. Przyjmuje się, że działalność gospodarcza jest faktem, kategorią o charakterze obiektywnym, której nie konstytuuje wpis bądź jego brak do odpowiedniego rejestru. Zgłoszenie i wpis do ewidencji działalności gospodarczej stanowi tylko podstawę rozpoczęcia działalności gospodarczej w rozumieniu jej legalizacji i nie jest zdarzeniem ani czynnością utożsamianą z podjęciem takiej działalności. Określenie jednakże przez samego przedsiębiorcę daty rozpoczęcia działalności wpisywanej do ewidencji powoduje istnienie domniemania faktycznego, że ta działalność została podjęta oraz, że jest prowadzona, jeśli odpowiedni wpis figuruje nadal w rejestrze (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 2010 r., IV CSK 371/09, Lex nr 811872). Domniemanie faktyczne ma znaczenie dowodowe i może być obalone, co oznacza, że czasookres prowadzenia działalności gospodarczej wynikający z wpisu do ewidencji może być korygowany, lecz czynność ta musi być powiązana z wynikami postępowania dowodowego. W takiej sytuacji ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która wywodzi z niego skutki prawne. Uprawdopodobnienie faktycznego zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej wymaga przedstawienia przez stronę dowodów na poparcie jej twierdzeń, jak również przedstawienia przez organ dowodów przeciwnych w przypadku nieuwzględnienia twierdzeń strony. W okolicznościach rozpoznawanej sprawy natomiast ubezpieczona nie wykazała, że faktycznie w spornym okresie nie prowadziła działalności gospodarczej.

Podkreślić należy, że sama ubezpieczona potwierdziła, że w latach 2007 i 2008 roku dokonywała sprzedaży palet drewnianych i odpadów drzewnych.

Z oświadczenia ubezpieczonej z dnia 27 stycznia 2011 roku wynika, że z dniem 1 grudnia 2006 roku zarejestrowała działalność o profilu rolniczym i dodatkowo zgłosiła działalność w przedmiocie produkcji opakowań drewnianych by zbyć zapasy z poprzedniej działalności męża (k. 79 akt rentowych).

W odniesieniu do argumentacji apelującej, dotyczącej tego, że faktycznie nie prowadziła działalności gospodarczej ponieważ głównie zajmowała się produkcją rolniczą, tj. uprawą warzyw i owoców oraz sprzedażą płodów rolnych, zaś sprzedaż palet i odpadów drewnianych miała jedynie charakter okazjonalny, wskazać należy, że z art. 5a ust. 1 nie wynika, aby charakter prowadzonej działalności gospodarczej (jej stałość bądź sezonowość) miał przesądzać o tym czy istnieje obowiązek składania oświadczenia czy też nie. Wręcz przeciwnie, odesłanie w ust. 10 do przepisów o swobodzie działalności gospodarczej nakazuje przyjąć, że w każdym przypadku prowadzenia działalności podlegającej wpisowi złożenie owego oświadczenia jest niezbędne. Skoro dana działalność została przez samą wnioskodawczynię zarejestrowana w odpowiedniej ewidencji, przyjąć należy, że stanowiła ona działalność gospodarczą w rozumieniu przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, także w przekonaniu samej ubezpieczonej. Podkreślenia także wymaga, że działalność gospodarcza jest działalnością, z którą związana jest konieczność ponoszenia przez przedsiębiorcę ryzyka gospodarczego. Zatem, przedsiębiorca rozpoczynający działalność powinien liczyć się z takim ryzykiem obejmującym okresy faktycznego przestoju w wykonywaniu działalności, np. z powodu braku zamówień związanych z sezonowością prowadzonej działalności. Faktyczne niewykonywanie działalności gospodarczej z powodu przestojów związanych z oczekiwaniem na kolejne zamówienia lub w czasie ich poszukiwania, nie oznacza zaprzestania prowadzenia takiej działalności i nie powoduje uchylenia obowiązków w zakresie ubezpieczenia społecznego. Nieuprawnione jest zatem twierdzenie, że działalność gospodarcza wykonywana jest wyłącznie wówczas, gdy przedsiębiorca świadczy konkretną usługę. Prowadzenie działalności gospodarczej polega tak na stworzeniu odpowiednich warunków do jej wykonywania, oczekiwaniu na zamówienie, jak i na faktycznym wykonywaniu zleconej pracy.

Wobec zgromadzonych w sprawie dowodów nie sposób podważyć ustalenia, że ubezpieczona w okresie od 1 stycznia 2007 roku do 31 grudnia 2008 roku oraz od dnia 1 stycznia 2010 roku do 29 grudnia 2010 roku prowadziła

pozarolniczą działalność gospodarczą, że wbrew ciążącemu na niej obowiązkowi nie poinformowała KRUS o tym fakcie oraz nie składała dokumentów potwierdzających wysokość należnego za poszczególne lata podatku dochodowego celem wykazania, że nie została przekroczona kwota podatku dochodowego o której mowa ust. 1 pkt 5 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Okoliczność, że kwoty podatków za poszczególne lata nie były wyższe od kwot granicznych, pozostaje bez istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy wobec faktu nie przedłożenia przez ubezpieczoną zaświadczenia z US o wysokości należnego podatku za miniony rok we wskazanym w ustawie terminie.

Skoro I. R. w spornych okresach prowadziła pozarolniczą działalność gospodarczą w rozumieniu ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (w związku z art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej), o czym nie zawiadomiła KRUS, to zarówno decyzje organu rentowego, jak i wyrok Sądu Okręgowego są prawidłowe.

Sąd Apelacyjny na zakończenie wskazuje, że skarżąca oprócz sformułowania zarzutu naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 227 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 299 k.p.c. poprzez nieprzeprowadzenie dowodu z przesłuchania I. R., nie złożyła wniosku na etapie postępowania odwoławczego o przesłuchanie jej w charakterze strony. Jednocześnie podkreślenia wymaga, iż zgodnie z art. 227 k.p.c. przedmiotem dowodu są fakty mające istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, jeżeli są między stronami sporne. Rzeczą Sądu jest więc dokonywanie selekcji zgłaszanych przez strony wniosków dowodowych przy uwzględnieniu kryterium wynikającego z przywołanego przepisu i w jej efekcie przeprowadzanie tych dowodów, które mają na celu ustalenie faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. Z oceny dowodów przedstawionej w pisemnych motywach zaskarżonego orzeczenia wynika, że Sąd pierwszej instancji przeprowadził postępowanie dowodowe w zakresie koniecznym do ustalenia okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. Okoliczności, na które miała być słuchana ubezpieczona odnosiły się do prowadzenia przez nią pozarolniczej działalności gospodarczej, co I. R. potwierdziła zarówno w oświadczeniu z dnia 27 stycznia 2011 roku jak i w toku niniejszego postępowania. W ocenie Sądu Apelacyjnego, wobec nie kwestionowania przez ubezpieczoną faktu dokonywania przez nią sprzedaży palet i odpadów drzewnych, Sąd pierwszej instancji, na podstawie całokształtu zgromadzonego materiału dowodowego, zasadnie przyjął, że ubezpieczona w spornym okresie prowadziła działalność gospodarczą.

Uwzględniając powyższe, zarówno zarzuty naruszenia prawa materialnego, jak i procesowego należało uznać za chybione.

Mając na względzie powyższe Sąd Apelacyjny działając na podstawie art. 385 k.p.c. apelację ubezpieczonej oddalił jako bezzasadną.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej ubezpieczonej z urzędu w postępowaniu apelacyjnym Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie § 2 ust. 3 i § 11 ust. 2 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 oraz § 15 i 16 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. Nr 163 poz. 1349 ze zm.).

SSA Barbara Białecka SSA Romana Mrotek SSO del. Gabriela Horodnicka - Stelmaszczuk